

Mačeha.

Novela. Spisala *Paulina Pajkova*.

(Konec.)

XIV.

Eufemija ni bila, kakor umevno, vsled raznih v njenej glavi podečih se mislij in prizorov celo ono noč niti očesa zatisnola. Prvi nasledek vsega tega pa je bilo hudo glavobolje, tako da ni mogla drugo jutro postelje zapustiti. Mrzlica jo je tresla, huda žeja jo mučila in ves život jo je bolel.

Prešel je dan za dnevom, teden za tednom, a njeno zdravje se ni zboljšalo. Stari zdravnik iz bližnjega trga, ki je bil vsled slabe prakse že davno pozabil učeno teorijo zdravilstva ter samó še praktično zdravil ljudi, majal je zamišljen z glavo, ker niso Eufemiji hasnila njegova mnogovrstna zdravila. Na zadnje pa pové vendar zdravnik dekanu, da je Eufemija po njegovem mnenji popolnoma izgubljena. —

Dobrega starčka je ta vest do solz ganola. S težkim srcem prevzame bridko nalogo, da Eufemiji to naznani in jo z vsemi tolažbami sv. vere na smrt pripravi. —

Eufemija se ni prestrašila, začuvši, da mora umreti. Videlo se je, kakor da bi se bila ona nato že davno sama pripravila. Voljno se je udajala vsem tem pripravam.

Ko se čuti neki dan slabšo kakor sicer, poprašuje jo sočutno dekan, ali ne goji še kakšne želje do tega svetá. —

Nobene druge, odgovori Eufemija s slabim, a določnim glasom, razven one, da bi se skoro doktor Bodanski z Elzo poročil. — Uspehana umolkne potem in težko sope.

Črez nekaj časa odpre oči in hoče nekaj govoriti; a vendar molči, kakor da bi si bila zopet premislila. Poznalo pa se je, da še ima neko željo na srci, ktere izreči pa se ne more določiti. —

Gospod dekan! reče vendar nekoliko pozneje; rada bi, ko bi me doktor Bodanski še obiskal, predno umrem. —

Da, draga Eufemija, da! takoj ga hočem po brzojavu poklicati, odgovori dekan postrežljivo in se pripravlja, da bi iz sobe odšel. Prav imate, Eufemija, nadaljuje dekan; doktor Bodanski je imeniten zdravnik in kakor se mi je reklo, rešil je že mnogemu bolniku življenje; mogoče, da reši tudi Vaše. Pa kakó, da se ga niste že prej spomnili?

In v Boga ves zaupajoč zapusti dekan sobo, da bi šel Bodanskemu brzojaviti, trdo menéč, da ga želi Eufemija zato imeti, da bi zopet z njegovo pomočjo ozdravela. —

Dva dni pozneje je sedel pri Eufemijinem vzglavji doktor Bodanski, bled, resen, nemirno čakajoč, da se Eufemija predrami iz blodnje, ktera jo je bila prevzela, in zatorej ni niti njega, niti koga drugega poznala.

Da bi se pa preje izdramila, odprl je široma obe okni, da se zrači soba, ki je bila polna sopara; ukazal je tudi devati jej mrzle ovoje na glavo in odposlal vse ženske, ki so jokajoč in glasno moléč delale šum v bolničinej sobi. —

Blagodejni upliv čistega zraka in mrzlih ovojev se je kmalu pokazal. Eufemija je postajala vedno mirnejša, potem pa jo prevzame kratko, a dobrodejno spanje. Ko se zbudi, spozna takoj Bodanskega ter mu mirno roko podá. —

Bodanski stisne srčno podano mu roko, potem pa jo rahlo izpusti in reče resno: Dali ste me poklicati, gospá! —

Rekli so mi, pravi nato Eufemija s slabim jedva slišnim glasom, da moram umreti. Je-li to res? —

Bodanskemu je to vprašanje srce pretreslo, in on odgovori navidezno miren: Upajmo, da še ni takó hudo! —

Pustite me umreti, prosi Eufemija; pripravljena sem že nato. — A Vi, kaj ne, da osrečite Elzo? reče kakor v sanjah in ga brezčutno pogleda z velikimi od vročine prozračnimi očmi. —

Doktor Bodanski je vedel, da govori z zeló težkim bolnikom. Vedel je torej tudi, da bi bila zdaj za njo jako nevarna najmanjša duševna zdražba. Zato takoj odgovori, toda bolj tiho: Da, Vam na ljubo jo hočem osrečiti! —

Hvala! odvrne Eufemija in z njenega obraza izgine za trenotek oni izraz brezčutnosti, ki je lasten hudo bolnim ljudém. Potem pa se siloma nekoliko iz postelje privzdigne in reče: Zdaj pa, Bodanski, me še objamite v zadnje slovó! —

Bodanski si ni dal tega dvakrat reči. Z bridkostjo in s sladkostjo ob enem pritisne na srcé onemoglo Eufemijo ter poljubuje z nekim češčenjem zaporedoma njeno glavo, ki je visela v nezavesti na njegovih prsih.

XV.

Bilo je tri tedne pozneje. Na klopi sredi sadnega farovškega vrta, čegar drevje je bilo ravno v najlepšem cvetu, sedi Eufemija vsa uspehana. Danes je bilo prvikrat, da je po svojej dolgej bolezni zapustila sobo ter prikorakala s pomočjo ženske, ki jo je čuvala ves čas njene bolezni, s trdom in silo do omenjene klopi.

Močno jo je bolezen zdelala. Bila je videti, kakor senca prejšnje Eufemije. A na njenem velem lici se je že začela razprostirati rahla rudečica, podobna onej sadnega cvetja nad njeno glavo, in ta rudečica je obetala skorajšnje okrevanje.

Da ni Eufemija umrla, bila je zasluga doktorja Bodanskega. Ko je namreč spoznal njeno bolezen, našel je tudi lek, da jo zopet odstrani. In dasi je bil on takoj isti dan, ko je Eufemijo obiskal, odpotoval, vendar se je boljšalo Eufemijino stanje dan za dnevom, odkar so jo lečili po njegovih ukazih. —

Pustite me nekaj časa samo, prosi Eufemija svojo strežnico.

Ko jo ta zapusti, gleda Eufemija nekaj časa brezmiselno v svojo bližino. Ne daleč od nje se spirata dva mlada petelina; na golobnjaku njej nasproti se pa na solnci grejejo mladi, na pol še nagi golobčki, a stara goloba se ljubkujeta na golobnjakovej strehi.

Eufemija se nenadoma zgane. Rudečica jo oblije in lahko se strese, kakor da se hoče iznebiti nekakšne neprijetne misli. Neki nemir se jej bere na lici, potem pa z grozo zašepeče: Dala sem se od njega objeti, menéč, da umrem, a zdaj še živim! — Zakaj nisem umrla? — Kaj si bode on mislil? —

In kdo vé, kako dolgo bi še bila ona o tem premišljevala ter sebe mučila, ko bi se jej ne bil na enkrat pridružil dekan.

Častitam Vam, Eufemija! Tedaj hvala Bogu! ste že tako daleč s svojim zdravjem, da ste semkaj prišli? ogovori jo veselo dekan ter se blizu nje vsede. —

Hvala, gospod dekan, za Vaše sočutje! zahvaljuje se Eufemija nekako v zadregi, ker je čutila, kako malo se strinja dekanovo častitanje z njenimi prejšnjimi mislimi. Ali res mislite, da sem prišla iz nevarnosti? poprašuje potem dekana skoro sama sebe pomilovaje. —

Gotovo, ljuba Eufemija, gotovo, potrjuje dekan slovesno, menéč, da še ona o tem dvomi. In za Bogom imate zahvaliti svojo rešitev samo doktorju Bodanskemu! —

Njemu? zakliče plašno Eufemija. —

Da! njemu edinemu. Ko bi bil on le én dan zamudil k Vam priti, Vi bi . . . ah! čemu ti grozni spomini, pretrgal si je dekan sam besedo. Vi ste rešeni, in ta gotovost je tako vesela, da radi vso minolo nevarnost pozabimo! —

Ali ste dobili kakšno pismo za mene, gospod dekan? poprašuje Eufemija po kratkem molku, ker bi bila rada govor na kaj drugega obrnola. —

Nobenega! bil je dekanov odgovor. —

Ali ni Elza nikdar po meni pozvedavala? poprašuje dalje Eufemija z obotavljajočim glasom. —

Prav v kratkem bode o njej mnogo zvedeli, reče dekan, navlašč preslišavši njeno vprašanje, in jo nekako čudno pogleda. —

Ali je že poročena? vpraša hitro nato in bolj tiho Eufemija ter gleda v tla, da odtegne tako svoje oči dekanovemu pogledu. —

Bog je v svojej dobrotljivosti vse na dobro obrnol, Eufemija, reče pomenljivo dekan in potegne s palico po travi, kakor da bi tam nekaj iskal. Videl je namreč Eufemijino zadrego; zato je s tem obrnol drugam oči in sicer iz rahločutnosti do nje, da je ne bi še bolj v zadrego spravil. —

Med tem pa ko se je dekan z Eufemijo pogovarjal, oglasi se v farovškeji kuhinji vkusno oblečen, še mlad gospod, prašajóč, ali sme z gospó inspektorico govoriti.

V kuhinji ni bilo v onem trenutji nikogar drugega, kakor dekla, ki je posodo pomivala. Dekla je spoznala v njem onega doktorja, ki „čudeže dela“, kakor je farovška družina o Bodanskem govorila, odkar je bil Eufemijo smrti otel, ter pusti takoj posodo in teče Eufemijo v njeno sobo iskat. —

Med tem je hodil Bodanski po kuhinji gor in dol. Iz vsega njegovega obnašanja se je poznalo, da ga navdaja prijeten nemir. Tudi oči so se mu svetile polne upa in na obrazu mu je bil brati srečen nasméh. Bil je mnogo mlajši videti, kakor pred tremi tedni in tudi njegova oprava je bila bolj izbrana.

Kakih deset minut je že tako čakal, da se dekla povrne. Ti trenotki so se mu zdeli cela večnost. Ogledoval si je cvetice, ki so stale na oknu, in prešteval klobase, ki so visele od stropa. Ves nemiren se ustavi zdaj med kuhinjska vrata, da pričaka deklinega povratka.

Med tem pa je dekla, ki ni našla Eufemije v njenej sobi, tekala povsod iskajoča jo, samo tam ne, kjer je bila. Vsa uspehana prisopiha naposled nazaj in pové, da sedijo gospa z dekanom na vrtu. Bodanski se takoj tja napoti. —

Ko pride Bodanski na vrt, najde že Eufemijo samo na klopi sedéčo. Dekan jo je bil z nekim izgovorom takoj zapustil, ko je zvedel, da želi Bodanski z Eufemijo govoriti, dasi ga je Eufemija prosila, naj bi ne odšel.

Ko Eufemija doktorja zagleda, hoče vstati, menda da bi mu šla naproti, a moči jo zapustijo, in spusti se zopet na klop.

Bodanski se je v trenutji Eufemiji približal in zapazivši, da hoče v omotico pasti, hiti jej pomagati.

Eufemija mu to zabranjuje zavedevši se in reče s hripavim glasom: Pustite me, gospod doktor! — Zapustite me! — Ah! zakaj me niste pustili umreti? —

Eufemija, pravi ginen Bodanski, čemu se me branite? Ali se menda sramujete, da ste takrat, ko ste bili blizu večnosti, poslušali ukaz svojega srca? — Ako se kesate, potem se upokojite! Vi ste od včeraj znovič postali moja nevesta, in to ne samo vsled prve obljuje, ampak tudi vsled Elzine lastne želje. —

Slaboten vzdihljej uide bledim Eufemijinim ustnam, in ona se prime za klop, kakor da bi se hotela uloviti. —

Bodanski se vsede blizu nje in jej drži svojo roko okoli pasú.

Eufemija se nič ne brani. Na krilu jej ležijo roké, oko se jej zarosi, hitreje diše, a nje lice kaže pri tem znak ugodnega iznenadjenja. —

Bodanski jo opazuje z mehko resnobljostjo in nadaljuje: Ko sem Vas oni važni dan težko bolno obiskal ter na Vaše mrzlo čelo pritisnol prvi zaročni poljub, prisegel sem na tihem, da ne bode, ako bi Vi preminoli, nikdar druga ženska posedala mesta v mojem srci. To sem Elzi drugi dan brž naznanil, in ona se je potem proti meni blago obnašala. To mi daje upanje, da se tudi proti Vam ne pokaže manj blagodušne, kakor proti meni. —

Po teh besedah seže po listnico in iz nje vzame zapečaćeno pismo, ktero izroči Eufemiji z besedami: To je Elzin odgovor na mojo izpoved! Ona mi je naročila Vam izročiti ga. —

Eufemija prime hitro za list ter naglo ná-nj poljub pristisne. Potem prelomi pečat, hoče čitati, ali roki se jej tako močno tresete, da ni mogla iz njega ničesar povzeti, ker črke so jej plesale pred očmi.

Dajte meni, da prečitam; Vi ste za to še preslabi, pravi Bodanski in vzame list iz njenih rok. Tudi on je bil ginen, ginen od prevelike sreče, ki se mu je tako nepričakovano pokazala. Glas se mu je nekoliko tresel, ko je glasno čital Elzino pismo, ki se je takó-le glasilo:

Predraga mi Eufemija!

Vaša velika ljubezen do mene je edino kriva velike bridkosti, ktera je mučila tri osebe: Vas, Bodanskega in mene. Ko bi mi bili Vi takoj odkrili, kakšne pravice imate Vi do mojega ženina in kakošna čuvstva še zá-nj gojite, ali mislite res, da bi se jaz ne bila čutila toliko krepke, da bi se bila v trenutji odpovedala Bodanskemu, kakor se mu sedaj odpovém. Takrat bi mi bilo to gotovo lažje, kakor pa danes.

Boga zahvaljujem, da Vam je rešil življenje, in veselim se, da bodele odslej srečna z možem, ki je kakor stvarjen za Vas.

Ne pomilujte mene; kajti jaz izgubim le malo s tem, da se odpovém možu, ki mene ne ljubi. Ljubezen pa, ki ni povračana, ohladi se kmalu, in enako upam, da poneha tudi moja do Bodanskega.

Ker pa že imam vse za svatbo pripravljeno, in ker bi mi vendar bilo nekoliko težko za naprej v vajinem društvu živeti, določila sem se vzeti gospoda inženirja Pibra! Jaz sicer Pibra preveč ne ljubim, a njegova neizmerna udanost je moje srce popolnoma premagala. Njegov preblagi značaj je v resnici vreden, da ga čislam in da mu bodem dobra soproga.

Predno se zopet vidive, pišite in naznanite mi, da ste srečni in da mi voljno odpustite moje osorno obnašanje v slednjem času proti Vam!

Za vselej Vaša

Elza.

Ko je Bodanski čital pismo, jokala se je tiho Eufemija; ko je pa pismo prečitavši zložil ga in ga jej nemo izročil, zaplače Eufemija glasno in reče: Jaz sem se jej hotela voljno, iz ljubezni do nje žrtvovati, a zdaj je ona, ki se proti meni velikodušno obnaša. Ah, Arnold, kaj ste storili? vzdihne proti Bodanskemu solze si briséc; zavrgli ste cvetico, da poberete veli list! —

Elza je cvetica, to je res, pravi nato Bodanski ves radosten, a moja Eufemija je biser in sicer tako žlahten, da ostane ta, kogar ona enkrat začara, za večne dni v njo zamaknen. —

Ali sta se že pogodila? oglasi se zdaj dekan, ki se je jima po stranskej stezici približeval. —

Vse je ostalo tako, gospod dekan, kakor sem Vam včeraj pisal, odvrne Bodanski resno in gre dekanu spoštljivo naproti. Predstavljam Vam svojo nevesto! nadaljeval je s srečnim nasmehom kažóč na Eufemijo, ki mi je nekdam siloma hotela tašča postati, tako da jo je izpolnjenje te želje skoro stalo življenje. —

Tudi Eufemija je vstala in čudo! držala se je tako krepkó po konci, kakor da bi bila na enkrat zadobila prejšnje močí. Lice je imela žareče, okó jej je gledalo zdaj polnočutno na Bodanskega, zdaj plašno in v zadregi na dekana. Čutila je, da bi morala tudi ona nekaj reči, a prišlo je vse tako nenadejano, da so bile nje misli še vse raztresene. —

Ali Vam nisem bil povedal, Eufemija, da je Vsemogočni vse na dobro obrnol? pomaga jej dekan iz zadrege. Gospod doktor Vas je ohranil v življenji, on sme torej tudi imeti do Vas nekoliko pravice. Bog Vaju blagoslovi, dostavil je ginen, a tudi našo Elzo z gospodom Pibrom! Ona ima poleg svoje slabosti vendar le tudi dobro srce! —

Zvonovi so mrliču zazvonili. Mimo vrta je šla vrsta ljudij, ki so spremljali mrliča k zadnjemu počitku.

Eufemija zbledí, ko to zagleda. Dekan in Bodanski pa sta si menjala pomenljive poglede.

Bodanski se Eufemiji približa, prime njeno roko ter jo s svojo oklene, potem pa reče skrbno: O čem mislite, Eufemija? Zdaj ni časa premišljevati! Čemu gledate oni žalostni prizor? posvari jo ginen ter se obrne z njo na drugo stran. Kaj ne veste, kako se menjajo v življenji vesele prikazni z otožnimi? Glejte rajši okoli sebe, káko je priroda lepa, kakor da bi praznovala najino zaročbo! —

Eufemija ga pogleda z mokrim očesom in se ga ožje pritisne, kakor da bi se bala zopet izgubiti ga. —

Dekan pogleda na uro in reče: Zdaj imamo četrť na dvanajst; točno opoldne je obed. Ostanita še tú do tedaj; gotovo si še imata kaj povedati. Jaz pa še imam pred kosilom v kleti nekaj opraviti. Prosim pa, da se ne data pri obedu čakati, kajti jaz postanem kmalu nevoljen, ako ni reda v hiši! —

In dobrohotno se jima nasmehnóvši odide iz vrta, pustivši na njem dva srečna človeka.

Čolníčku.

Po morjá neskônčni vódi
 Čólnič mēni drag veslá;
 Koder hôdi, koder brôdi
 Oh pòvsódi
 Duša moja ga spremljá,
 Koder brôdi, koder hôdi
 Sto prošnjâ
 Iz srcâ
 Zá-nj pošiljam do nebá:
 Brodi, čólnič, srečno brodi
 Čez viharni val morjá!
 Bog nebeški naj te vodi,
 On naj čuva te v nezgodi,
 K mirni kočici na prodi
 Kmalu naj ti priti dá!

S. Gregorčič.

Kamen na grob.

(J. Frice-ju, slovenskemu častniku † 11. aprila l. 1882.)

Mogotcev v skalo sekajo se dela,
 Jih v knjigo zlato piše zgodovina,
 Še pozni vnuk omenja slave sina,
 Mu hvalo poje domovina cela.

Kje stavi se prijatlu skala bela?
 Kje bratoljubju dviga se višina?
 Skrivaje tli ljubezen, brez spomina
 Zakrije jo gomila osamela.

V deželi daljni, domovini dragi
 Tam v grobu spi preranem srce vneto,
 To srce tvoje je prijatelj blagi.

Na grob ta kámen stavim: pesen peto,
 Ne glási se zaslúgam, slavi, zmagi;
 Značaj možá opeva, zvezo svéto.

